אשר יצר את האדם בחכמה. בתנחומא ויברא אלהים את האדם ת"ר כון בחכמה שהמקיון מזונותיו ואח"כ ברא היינו דאמר בסנהדרין בס"פ אחד דיני ממונות (דף לח.) לכך נברא בערב שבת כדי שיכנס לסעודה מיד וע"כ יקדו אשר יצר את האדם בחכמה:

מפליא לעשות. משום דאמרינן בב"ר כי גדול אתה ועושה נפלאות אתה אלהים לבדך אדם עושה נאד אפילו יש בו נקב אחד מלא ממנו קדקית הרוח יוצא ואינו יכול לשמור בו יין והקב"ה ברא נקבים נקבים באדם ושומר הרוח שאינו יוצא ממנו: **כי** שמע קול תרנגולא אומר ברוך שנתן לשכוי בינה להבחין. והוא הדין אפילו כי לא שמע דאין ברכה זו אלא להנאה על הנאת האורה שתרגגול מבחין והוא נהנה מן האור: **כי** פרים סודרא על רישיה. וה"ה לכל כובע ולכל כסוי ודוקא כשנהנה אבל אם אינו נהנה כגון שהוא שוכב על מטתו לא יברך לא זו ולא מלבים ערומים ולא ברכות כיוצא בהן כיון שלא נהנה כדמשמע בפרק שלישי דמגילה (דף כד:) גבי מי שלא רואה מאורות מימיו דכולי עלמא בעי שיהנה מן האורה: **אשר** קדשנו במצותיו וצונו להניח תפילין. כיון דתמלת הנתתו בזרועו יש לברך להניח אבל כשל ראש מברך על מצות ולא להניח שבכר התחיל והניח אחד מהם וכפ' הקומץ (מנחות לו. ושם) אמר לא קם מברך אחת קם מברך שתים פ"ה דעל שתי התפילין קאמר דמברך ברכה אחת על שתיהן בלא קם בינתים ודוחק לומר דלא הוצרכו שתי ברכות דלהים ועל מצות אלא כשקם ועבר עבירה. לכן פר"ת דעל של ראש שהיא גמר מצוה ועיקר דיש בה ד' בתים ושי"ן מברך על מצות אבל קם מחר ומברך שתים על של ראש וכן בשימושא רבא דגאונים ולפר"ת גבי קם מברך שתים אם יניח של ראש לבד דאין מעבכין זה את זה מברך שתים על של ראש בלבד ומה שלא הזכיר הגמ' על של ראש בלבד מברך שתים לפי שאין רגילות כלל להניח זה בלא זה דתפילין בי בר מבו שבימי (כ"מ ד' כט:) וכן פי' רבינו תם בתשובותיו וכן רבינו אלחנן בסדר תקון תפלה שלו כתב כן: וכל

*הנכנס לבית הכסא אומר התכבדו מכובדים קדושים משרתי עליון תנו כבוד לאלהי ישראל הרפו ממני עד שאכנס ואעשה רצוני ואבא אליכם אמר אביי לא לימא אינש הכי דלמא שבקי ליה ואזלי אלא לימא [2]שמרוני שמרוני עזרוני עזרוני סמכוני סמכוני המתינו לי המתינו לי עד שאכנס ואצא שכן דרכן של בני אדם [3]כי נפיק אומר ברוך אשר יצר את האדם בחכמה וברא בו נקבים נקבים חללים [4]חללים גלוי וידוע לפני כסא כבודך שאם יפתח אחד מהם או אם יסתם אחד מהם אי אפשר לעמוד לפניך [א] מאי חתים אמר רב רופא חולים אמר שמואל קא שוינהו [5]אבא לכולי עלמא קצירי אלא רופא כל בשר רב ששת אמר מפליא לעשות [6]א"ר פפא הלכך [7]נמרינהו לתרוייהו רופא כל בשר ומפליא לעשות [8]הנכנס לישן על מטתו אומר משמע ישראל עד והיה אם שמוע ואומר ברוך המפיל חבלי שינה על עיני ותנומה על עפעפי ומאיר לאישון בת עין יהי רצון מלפניך ה' אלהי שתשכיבני לשלום ותן חלקי [ב] בתורתך ותרגילני לידי מצוה ואל תרגילני לידי עבירה ואל תביאני לידי חטא ולא לידי עון ולא לידי נסיון ולא לידי בזיון וישלוט בי יצר טוב ואל ישלוט בי יצר הרע ותצילני מפגע רע ומחלאים רעים ואל יבהלוני חלומות רעים והרהורים רעים ותהא מטתי שלמה לפניך והאר עיני פן אישן המות ברוך אתה ה' המאיר לעולם כולו בכבודו [9]כי מתער אומר אלהי נשמה שנתת בי טהורה אתה יצרתה בי אתה נפחתה בי ואתה משמרה בקרבי ואתה עתיד ליטלה ממני ולהחזירה בי לעתיד לבא כל זמן שהנשמה בקרבי מודה אני לפניך ה' אלהי ואלהי אבותי רבון כל העולמים אדון כל הנשמות ברוך אתה ה' המחזיר נשמות לפגרים מתים [10]כי שמע קול תרנגולא לימא ברוך אשר [11]נתן לשכוי בינה להבחין בין יום ובין לילה כי פתח עיניה לימא ברוך פוקח עורים כי [12]תריץ ויתיב לימא ברוך מתיר אסורים כי לביש לימא ברוך מלביש ערומים כי זקיף לימא ברוך זוקף כפופים כי נחית לארעא לימא ברוך רוקע הארץ על המים כי מסגי לימא ברוך המכין מצעדי גבר כי סיים מסאניה לימא ברוך שעשה לי כל צרכי כי אסר המייניה לימא ברוך אוזר ישראל בגבורה כי פרים סודרא על רישיה לימא ברוך עוטר ישראל בתפארה [13]כי מעטף בציצית לימא ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו להתעטף בציצית [14]כי מנח [15]תפילין אדרעיה לימא ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו להניח תפילין [16]אריש לימא ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו על מצות תפילין [17]כי משי ידיה לימא ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו על נטילת ידים כי משי אפיה לימא ברוך המעביר חבלי שינה מעיני ותנומה מעפעפי ויהי רצון מלפניך ה' אלהי שתרגילני בתורתך ודבקני במצותיך ואל תביאני לא לידי חטא ולא לידי עון ולא לידי נסיון וכוף את יצרי להשתעבד לך ורחקני מאדם רע ומחבר רע ודבקני ביצר טוב ובחבר טוב בעולמך ותנני היום ובכל יום לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואי ותגמלני חסדים טובים ברוך אתה ה' גומל חסדים טובים לעמו ישראל: חייב אדם לברך כו': מאי חייב לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה אילימא כשם שמברך על הטובה הטוב והמטיב כך מברך על הרעה הטוב והמטיב והתנן על בשורות טובות אומר הטוב והמטיב על בשורות רעות אומר ברוך דיין האמת אמר רבא לא נצרכה [18]אלא לקבולינהו בשמחה אמר ר' אחא משום ר' לוי מאי קרא [1]חסד ומשפט אשירה לך ה' אזמרה אם חסד אשירה ואם משפט אשירה רבי שמואל בר נחמני אמר מהכא [2]"בה' אהלל דבר באלהים אהלל דבר בה' אהלל דבר זו מדה טובה באלהים אהלל דבר זו מדת פורענות רבי תנחום אמר מהכא [3]כום ישועות אשא ובשם ה' אקרא ויגון אמצא ובשם ה' אקרא ורבנן אמרי מהכא [4]ה' נתן וה' לקח יהי שם ה' מבורך אמר רב הונא אמר רב משום רבי מאיר וכן תנא משמיה דר' עקיבא [5]לעולם יהא אדם רגיל לומר כל דעביד רחמנא לטב עביד כי הא דרבי עקיבא דהוה קאזיל באורחא מטא בעא אושפיזא לא יהבי ליה אמר כל דעביד רחמנא [6]לטב אזל ובת בדברא והוה בהדיה תרנגולא וחמרא ושרגא אתא זיקא כבייה לשרגא אתא שונרא אכליה לתרנגולא אתא אריה אכליה לחמרא אמר כל דעביד רחמנא לטב ביה בליליא אתא גייסא שבייה למתא אמר להו לאו אמרי לכו כל מה שעושה הקדוש ברוך הוא הכל

סבכבדו וכו'. אל המלאכים המלוים אותו הוא אומר שנאמר כי מלאכיו יצוה לך (תהלים לא): **שאם יפתח אחד מהם.** מן המלוים כגון הגב או הכרס או המעיים: **או אם יסתם אחד מהם.** מן הנקבים הסתומים כגון הפה או החוטם או פי הטבעת. יפתח קאי אמלוים יסתם קאי אנקבים: **קצירי.** חולים: **רופא כל בשר.** כנגד היציאה שהיא רפואת כל הגוף: **ומפליא לעשות.** כנגד שהגוף מלוא כמו נאד והנאד הזה אם יש בו נקב אין הרוח עומד בתוכו והקב"ה ברא את האדם בחכמה וברא בו נקבים נקבים הרבה ולעפ"כ הרוח בתוכו כל ימי מיין חו היא פליאה וחכמה: **ופפא מטפי אלמה.** אלא יהא פסול ורשע בזרעי: **לשכוי.** תרגגול לתיכא דוכתא דקרו לתרגגול שכוי כדאמרינן בר"ה (דף טו.): הכי גרסי' **אילימא כשם שמברך על הטובה הטוב והמטיב כך מברך על הרעה הטוב והמטיב וכתנן על בשורות טובות הטוב והמטיב ועל שמועות רעות אומר ברוך דיין האמת: לקבוליהו בשמחה.** לברך על מדת פורענות בלבב שלם: **אלהים.** לשון דיין כמו עד האלהים יבא דבר שניהם (שמות כב): **וכא כדברא.** ולן בשדה: **הוה בהדיה תרנגולא.** להקיצו משנתו: הכל

מסורת הש"ס

ב) [ניקפא הריי"ף ורא"ש מלוים ופי' כ"י ת"ס]. ג) [פירוהו המלא כרש"י לעיל מז. ד"ה מילוי]. ג) [לעיל נט. ובי"ל]. ד) [פי' כמלא"ש פירוהו]. ה) [עמ"ש על הגליון הנכתים שם:]. ו) [מעתר לו. מכ:]. ז) [בהלכות אלא דבר בה' אלא דבר כך אותא בקרא ויכן בכל אלפם הפמיק על נכון]. ח) [תענית כח.].

תורה אור השלם

1. לְדָוִד מִזְמוֹר חֶסֶד וּמִשְׁפָּט אֲשִׁירָה לְךָ יְיָ אֲזַמֵּרָה: תהלים קא א
2. בֵּאלֹהִים אֲהַלֵּל דָּבָר בַּיְיָ אֲהַלֵּל דָּבָר: תהלים נו יא
3. כּוֹס יְשׁוּעוֹת אֶשָּׂא וּבְשֵׁם יְיָ אֶקְרָא: תהלים קטז יג
4. אֲפָפוּנִי חֶבְלֵי מָוֶת וּמְצָרֵי שְׁאוֹל מְצָאוּנִי צָרָה וְיָגוֹן אֶמְצָא: וּבְשֵׁם יְיָ אֶקְרָא אָנָּה יְיָ מַלְּטָה נַפְשִׁי: תהלים קטז ג-ד
5. וַיֹּאמֶר עָרֹם אָנֹכִי אֶתְּנָה אֶת אִשְׁתִּי וָאֹכֵל: וַיֹּאמֶר יְיָ אֱלֹהִים אֶל הָאִשָּׁה מַה זֹּאת עָשִׂית וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה הַנָּחָשׁ הִשִּׁיאַנִי וָאֹכֵל: בראשית ג יא-יג
6. וַיְבָרֶךְ אֶת יוֹסֵף וַיֹּאמַר אֱלֹהִים אֲשֶׁר הִתְהַלְּכוּ אֲבֹתַי לְפָנָיו אַבְרָהָם וְיִצְחָק אֱלֹהִים הָרֹעֶה אֹתִי מֵעוֹדִי עַד הַיּוֹם הַזֶּה: בראשית מח ט
7. אֲנִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ הַמַּעֲלֶךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם הַרְחֶב פִּיךָ וַאֲמַלְאֵהוּ: תהלים פא יא
8. אֲנִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ הַמַּלֵּךְ בְּיְשֻׁרוּן: דברים לג ה
9. אֲנִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ הַמַּרְגִּיעַ לְיָם וְיַרְעֲשׁוּ גַלָּיו יְיָ צְבָאוֹת שְׁמוֹ: ישעיה נא טו
10. אֲנִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ הַמַּרְאִיעֲךָ לָדַעַת לְךָ הַנֵּהוּ בַדֶּרֶךְ תֵּלֵךְ בּוֹ: ישעיה מח יז
11. אֲנִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ הַמַּלְמֵדְךָ הוֹעִיל הַדְרִיכְךָ בַּדֶּרֶךְ תֵּלֵךְ אֶשְׁקִיפָה עָלֶיךָ: ישעיה מח יז
12. אֲנִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ הַמַּחֲזִיק יְמִינֶךָ הָאֹמֵר לְךָ אַל תִּירָא אֲנִי עֲזַרְתִּיךָ: ישעיה מא יג
13. אֲנִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ הַמַּגִּיד מֵרֵאשִׁית אֲשֶׁר תֵּלֵךְ בָּהּ: ישעיה מח יז
14. אֲנִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ הַמַּגִּיעַ מִצְרַיִם וְכוּשׁ וּסְבָאִים אַנְשֵׁי מִדָּה עֹבְרִים אֵלֶיךָ וְיִהְיוּ לָךְ אַחֲרֶיךָ בְּזִקִים יַעֲבֹרוּ וְאֵלֶיךָ יִשְׁתָּחֲווּ אֵלֶיךָ יִתְפַּלָּלוּ אַךְ בְּךָ שָׁם אֵל וְאֵין עוֹד אֱלֹהִים אֲפָסִים: ישעיה מה יד
15. אֲנִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ הַמַּדְרִיכְךָ בַּדֶּרֶךְ תֵּלֵךְ אִיעָצָה עֵינִי עָלֶיךָ: תהלים לב ח
16. אֲנִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ הַמַּלֵּךְ בְּיְשֻׁרוּן: דברים לג ה
17. אֲנִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ הַמַּרְגִּיעַ לְיָם וְיַרְעֲשׁוּ גַלָּיו יְיָ צְבָאוֹת שְׁמוֹ: ישעיה נא טו
18. אֲנִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ הַמַּרְאִיעֲךָ לָדַעַת לְךָ הַנֵּהוּ בַדֶּרֶךְ תֵּלֵךְ בּוֹ: ישעיה מח יז

הגהות הגר"א

(א) נב' לעתוד לפניך. כ"כ אפי' שפה ס': [ב] שם ותן מלקי כו'. כ"כ זו היא תוספת של ר"ש נאמן:

מוסף רש"י

קא שוינהו אבא. שמואל היה קורא לרב אבא לכבודו (ע"ל מז.). להניח תפילין. דכבל יד מאמאל להניח (מנחות לו.). על מצות תפילין. דשכיבי נומר את המלאים (שם).

עין משפט נר מצוה

מא א ב מי' פ"ו מהל' תפלה הלכה ה סמג עשין יט טוש"ע תרס סי' ג סעיף ג:
סב ג ד מי' ומסג שם טוש"ע תרס סי' ו סעיף ג:
סג ה מי' שם הלכה ג ו סמג שם טוש"ע תרס סי' ד סעיף ג:
סד ו ז מי' שם הל' ג ד ו (ז) סמג שם טוש"ע תרס סי' מו סעיף ג:
סה ח מי' פ"ג מהל' ציצית הל' ח סמג שם טוש"ע תרס סי' ח סעיף ה:
סו ט מי' פ"ד מהלכות תפילין הל' ד סמג עשין כג טוש"ע תרס סי' כה סעיף ה:
סז י מי' שם טוש"ע שם סעיף ט (וסעיף ה בהגה):
סח כ מי' פ"ו מהל' תפלה הלכה ד סמג עשין יט טוש"ע תרס סי' ד סעיף ג
(וסי' מו סעיף ג):
סט ל מי' פ"י מהל' ברכות הל' ג סמג עשין ס טוש"ע תרס סי' רכב סעיף ג:
ע מ טוש"ע תרס סימן כל סעיף ה:

רבינו חננאל

הנכנס לישן אומר ברוך המפיל חבלי שנה על אדם ומאיר לאישון בת עין. יהי רצון מלפניך ד"י אלהי שתשכיבני לשלום ותעמידני לשלום ואל תביאני לידי הירהור עבירה ועון, ואל יבהלוני חלומות רעים ותהא מטתי שלימה לפניך ד"י אלהי בן(רוך) א(תה) ד"י המאיר לעולם. כי מתער אומר אלהי הנשמה שנתתה בי, אתה נתתה ואתה נטלתה ואתה החזרתה לי כולי. ותחנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואי. ב' א' ד"י גומל חסדים טובים. (והשתא דלא אמרינהו רבנן כפדר, אחר רבנן בתראי ותקנו מאה ברכות ותקנו למימרינהו על הסדר). חייב לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה כולי' שנאמר ואהבת את ד"י אלהיך בכל לבבך. אוקמה רבה חייב לקבלה בשמחה כדכתיב חסד ומשפט אשירה, וכתיב גמי כום ישועות אשא ובשם ד"י אקרא. פי' אתא גורבא בלילה ונורבא בא ושורר בלילה ושורר העיר. יהא רגיל אדם לומר כל מה דעבדין מן שמיא לטב.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com